

А.Е. Ибраева^{1*}
С.Б. Кожирова²

¹Астана халықаралық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
²«Астана» халықаралық ғылыми кешені, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
*Корреспонденция үшін автор: aigerimibraeva7@gmail.com

Ресей мен Қазақстанның шекаралық ынтымақтастығын зерттеудегі тұжырымдамалық тәсілдер

Аңдатпа. Жаһандану мен аймақтандырудың әсерінен қазіргі әлемде болып жатқан трансформациялық үдерістер шекаралық ынтымақтастықтың ролін түсінуді қажет етеді.

Шекара маңындағы өңірлердің жан-жақты өзара іс-қимыл мәселесі саяси ғылым үшін айтарлықтай жаңа болып табылады. Шекара маңы өңірлерінің мәселелері бойынша жан-жақты зерттеулерге қарамастан, бүгінгі күні шекара маңы ынтымақтастығы проблемаларының көптеген үрдістері бар. Алайда, қазіргі заманғы ғылымда саяси құбылыс ретінде шекаралық ынтымақтастықты жан-жақты зерттеу құралы ретінде қызмет ететін әдіснаманың, тәсілдер мен тұжырымдамалардың белгілі бір жиынтығы қалыптасқан.

Мақала жаһандану жағдайында ТМД елдерінің алдында тұрған міндеттер тұрғысынан да қызығушылық тудырады. Оларда Қазақстан мен Ресей Федерациясы маңызды рөл атқарады. Тиісінше, Ресей-Қазақстан шекара маңы (және аймақаралық) ынтымақтастығының мәні күрт артып, екі елдің экономикалық интеграциясын ынталандырады. XX-XXI ғғ. басындағы Ресей-Қазақстан шекара маңы ынтымақтастығының тәжірибесі халықаралық қатынастардың теориялары мен тұжырымдамалары призмасы арқылы ерекше қызығушылық тудырады және қазіргі уақытта түбегейлі жаңа сапаға ие болатын объективті алғышарттарды, қалыптасу, даму заңдылықтарын анықтауға мүмкіндік береді.

Мақалада қазіргі жаһандану және аймақтандыру жағдайында шекаралық ынтымақтастықты жүзеге асырудың теориялық және әдістемелік аспектілерін қарастырады.

Түйін сөздер: Шекара маңы ынтымақтастығы, Ресей, Қазақстан, Халықаралық қатынастар теориясы, әдіснамалық тәсілдер, экономикалық байланыстар, үйлестіру.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6887/2021-137-4-77-84>

Түсті: 19.10.2021 / Жарияланымға рұқсат етілді: 10.11.2021

Кіріспе

Халықаралық қатынастардың болмысы, әдістері мен құралдары туралы түсінікті жаһандық және желілік (цифрлық) әлемнің қазіргі құрылымы айтарлықтай өзгертті. Елдердің интенсивті өсуге және үдемелі

дамуға деген ұмтылысы көршілес елдердің аймақаралық және жалпы мемлекеттер арасындағы өзара қарым-қатынастың маңызды факторына, тіпті экономикалық даму мен ұлттық өркендеп, гүлдену үшін шекарааралық серіктестікке айналды. Өзгеріске ұшыраған әлемдік саяси тәртіп пен

экономикалық өмір нарықты, өнеркәсіпті, еңбек нарығын және денсаулық сақтауды дамыта отырып, ортақ синергетикалық әсерге қол жеткізу үшін шекарамен шектес аймақтардың бірігу мен біріктіру процесінің қажеттілігін айқын көрсетеді.

Алайда, шекаралас аймақтар көршілес елдер арасында тату көршілік және тұрақты қарым-қатынас болған жағдайда ғана бір-бірінің ресурстарын толық пайдалана алады, алмасады немесе бірлесіп дамыта алады.

Соңғы кезде туындаған шекаралық ынтымақтастықты дамытуға қатысты көптеген даулы мәселелерді ескере отырып, халықаралық қатынастардың мәнін, формалары мен үлгілерін бөліп көрсетудің теориялары мен тәсілдерінің әсері арқылы көршілес елдердің өңірлер арасындағы ынтымақтастықтың проблемалық мәселелерін жан-жақты талдаудың өзектілігі мен маңызын байқаймыз.

Зерттеу әдістемесі

Зерттеу әдістемесі зерттелетін мәселеге байланысты жүйелік көзқарасқа негізделген. Жұмыс шеңберінде халықаралық қатынастардың жалпы тәсілдері мен теориялары қолданылды: реализм, транснационализм, институционализм, конструктивизм, функционализм және неофункционализм және т.б. Зерттеу әдістерінің кешені авторлық ұсыныстар үшін жұмыстың теориялық ережелері мен болашақта әзірленетін тәжірибеге бағдарланған берік дәлелдемелік база болып табылды.

Талқылау мен нәтижелер

Қазіргі халықаралық қатынастар бұрын-соңды болмаған динамикалық, көп қырлы және күрделі. Халықаралық қатынастардың ескі жүйелері ыдырай бастағанда (қырғи қабақ соғыстың аяқталуына байланысты) халықаралық ғылыми зерттеулердің негізгі түсініктерін қайта қараудың шұғыл қажеттілігі туындайды. Бұл ең алдымен мемлекет рөлінің

өзгеруіне және халықаралық қатынастардың басқа жаңа қатысушыларының қазіргі әлемдегі басқа процестеріне әсерін тигізеді.

Шекаралық ынтымақтастықты зерттеуде халықаралық қатынастардың барлық негізгі тұжырымдамалары қолданылады. Саяси реализм саяси құбылыстар мен процестерді талдаудың ежелгі мектептерінің бірі бола отырып, халықаралық жүйені бастапқыда мүдделер қақтығысын қамтитын, мемлекеттердің өзіншілдік мотивтері мен басымдықтарына негізделген деп санайды.

Бұл мектеп те, кейінгі нео-реализм де әлемдегі жаһандық гегемония үшін үнемі күресіп жатыр деп санайды. Осы ретте трансшекаралық қауіпсіздік мәселелерін тұжырымдау мен шешу өңірде тиімді позицияларды қамтамасыз етудің өзіндік бәсекелестік стратегиясы бар көршілерден туындайтын қатерлерге айтарлықтай дәрежеде жауап болып табылады. Белгілі бір ел күшінің көрсеткіші – бақыланатын аумақта ресурстардың шоғырлануымен өзін-өзі қамтамасыз етуі. Осы логикаға сүйене отырып, шағын мемлекеттер тәуелсіз саяси бастамалар мен бағдарламалар ұсына алмайды. Олар тек тәуелді объектілердің рөлін атқаруы керек. Бұл географиялық детерминизм классикалық геосаясаттан реализммен мұраланған және қазіргі таңда архаикалыққа ұқсайды [1].

Алайда саяси реализм парадигмасы, мемлекетаралық ынтымақтастықтың мазмұндық аспектілерін де, трансшекаралық өзара әрекеттесу құбылысын да талдауға мүмкіндік береді.

Шекаралық ынтымақтастықтың формалары мен әдістерін зерттеудің келесі нақты танымдық мәні – ұлтаралық термині (транснационализм). Трансұлтшылды теориясының арқасында халықаралық қатынастар мемлекеттер арасындағы ғана емес, сонымен қатар мемлекеттік емес институттардың өзара әрекеттесу өрісі ретінде қабылдана бастады.

Трансұлттықтар өз шешімдерінің ұтымдылығы тұрғысынан мемлекеттер көбінесе мемлекеттік емес қатысушыларға ұтылады деп сенуге бейім. Осы немесе

басқа қоғамды таңдаған даму үлгісімен шекаралардың жағдайы анықталады [2].

Трансұлтшылдық классиктерінің Р.Кеохан мен Дж.Найдың қоғам арасындағы өзара әрекеттесудің кеңеюі мемлекеттік реттеуге жатпайды деген ұстанымы тікелей трансшекаралық алмасуға қатысты. Мемлекеттік емес акторлар өз қызметін кеңейтуге бейім. Сауда, «халықтық дипломатия», көлік желілері, туризм - мұның бәрі «шекарадан тыс» ынтымақтастықтың мәні [3].

Трансұлттықтану термині біртұтас ұлттық мемлекеттің шеңберінен шығатын процестерді білдіреді [4, б.5].

Трансұлттық кеңістіктер теориясы контекстінде халықаралық қатынастар, сондай-ақ шекаралық ынтымақтастық феномені тек мемлекеттік органдардың ғана емес, сондай-ақ түрлі қоғамдық институттардың, сондай-ақ трансұлттық коммуникацияларды жүзеге асыратын агенттердің өзара іс-қимыл саласы ретінде қабылданады. Бүгінгі таңда осы парадигманың маңыздана шығуын көрсету керек, себебі жаңа технологиялар, әсіресе телекоммуникациялық желілер, өзара әрекеттесу алаңдарының саны арттыруда.

Транс ұлтшылдық теориясына сәйкес, Р. Кеохейн, Дж. Най, Т. Файст қоғамдар арасындағы өзара әрекеттесудің едәуір спектрі мемлекеттік, әкімшілік реттеуге жатпайды. Мемлекеттік шекаралармен бөлінген көптеген агенттер шекарааралық байланыс желілерімен байланысты.

Трансұлттылық ғалымдарға әкімшілік шекара дағдарысын концептуалды түрде түсіндіруге көмектеседі. Жаһандану жағдайында шекара институт ретінде кедергі функцияларын орындауда күрделене түсуде. Жалпы әлемнің және жекелеген аймақтардың өсіп келе жатқан байланысы шекараның күрделі және динамикалық өзара әрекеттесу желісімен қиылысуына әкелді, олар көбінесе билік институттарының бақылауына жатпайды, бұл шекаралық ынтымақтастық идеясын айтарлықтай өзгертеді.

Басқаша айтқанда, мемлекеттің рөлі шекара маңындағы өңірлердің өзара іс-

қимылының тиімді және сындарлы процесіне жағдай жасау болып табылады. Ресми, шекаралармен қатар, әлемде бейресми, әкімшілік емес шекаралар пайда болады және бұл олардың тұрақты өсуіне ықпал етеді. Жаңа бөлімдердің демаркациялық сызықтары:

1) «өзінікі-өзгенікі» архетипін жандандыратын этникалық шекаралар;

2) діни шекаралар;

3) экономикалық шекаралар;

4) әлеуметтік (мүліктік) шекаралар. Әлемде бай және гүлденген «Солтүстік» пен кедей, әлеуметтік жағынан қолайсыз «Оңтүстік» арасындағы қайшылық тереңдей түсетін үрдіс белгілі.

Қазақстанда аумақтардың әл-ауқат өлшемі бойыншасаралануыайтарлықтайқалыптасты, бұл халықтың дамыған «орталыққа» жақын болуға орнықты уәждемесін қалыптастырады. Нәтижесінде, бүкіл әлемнің одан әрі саралануы, бөлшектенуі болды.

Жақында шекара проблемасына деген қызығушылық жаһандану процестерімен байланысты, бұл көптеген қауіпсіздік, кеңістіктік даму және аумақтық принциптерді қайта қарастыруға мәжбүр етеді. Жаһандану денационализация және диверсификация ретінде.

Соңғы кездегі шекара мәселесіне деген қызығушылық көбінесе қауіпсіздіктің, кеңістіктік дамудың және аумақтықтың мызғымас болып көрінетін көптеген принциптерін қайта қарауға мәжбүр ететін жаһандану процестеріне байланысты. Жаһандану «жаһандық ойыншылардың» едәуір санын интеграциялаудың «желілік моделін» қамтитын ынтымақтастықтың осы түріне ғана сәйкес келеді.

Мемлекеттік емес акторлар, трансұлттық корпорациялар және бизнес-желілер, кәсіби бірлестіктер, қоғамдық ұйымдар әлемдік қоғамдастықта маңызды рөл атқарады. Осыған байланысты адам өзінің «тамырлығынан», әлеуметтік, географиялық, ақпараттық координаттардың белгілі бір жүйесіне қосылудан бас тартып, әлемнің лайықты және серпінді тұрғынына айналады, мемлекеттер мен кеңістіктердің шекараларын оңай жеңеді.

Бұл тәсіл жаһандану мен субұлттық аймақтандыру арасындағы байланысты жақсы түсіндіреді: екі процесс те мемлекетті дәстүрлі егемендігінің бір бөлігінен айырады, ал шекаралар олардың таза бөліну, протекционистік функцияларынан айырады [5]. Осылайша, жаһандану тәсілдері аясында жаһандану процестерінің әмбебап сипаты байқалады, олар қоғамның барлық салаларында бір уақытта жүреді.

Жаһанданудың мәнін, формаларын, оң және теріс тенденцияларын зерттеумен З.Бжезинский, Г. Киссинджер, Л. Дж. Сорос, М. Кастельс,

М. Утерсон, С. Хантингтон және т. б. айналысты. Олардың шығармаларында әкімшілік-аумақтық шекаралар, яғни мемлекеттердің белгіленген, анықталған географиясы мен қазіргі заманғы проблемалардың аумақтық табиғаты арасындағы қайшылық тек күшейе түседі деген тұжырым баяндалады және аймақтарда кездесетін мәселелерді шешудің тиімді құрылысы болып қала бермейтін ұлт мемлекетінің рөлін төмендетуді білдіреді. Сонымен қатар, қазіргі зерттеушілер (П. Андреас, Т.Ж. Бирстекер) жаһандану трансшекаралық қылмыс пен көші-қонға байланысты тәуекелдер мен қатерлерді күшейте отырып, «секьюритизацияға» және шекаралардың нығаюына әкелді деп санайды. Осы тұрғыда посткеңестік мемлекеттері, әсіресе Қазақстан мен Ресей, үшін осы тұжырымға сәйкес шекара маңы ынтымақтастығын жандандыру – жаһанданудың тікелей салдары болып отыр.

Конструктивизм мектебі аймақтық құрылыс процесіндегі қуатты интеллектуалды компонентсіз мүмкін емес деген пікірден туындайды. Конструктивистер «іс-қимыл зиялыларын», яғни ғылыми білімдерін саяси ықпалға айналдыруға тырысатын сарапшыларды осы процестің агенттері деп санайды.

Осы бағыттағы ғылыми элита аумақтық динамика процестерінің мәнін тереңірек түсінуге бейім, ресми билікке қарсы соққы ретінде қарастырылады.

Аймақтық саяси-академиялық кешендер біртіндеп халықаралық «желілерге» және ақпараттық «ағындарға» енеді. Білімді интернационалдандырудың бұл процесі кәсіби қауымдастықтарды ұйымдастырудың аймақтық және жаһандық деңгейлері арасындағы тығыз өзара әрекеттесудің бір көрінісі бола алады.

Конструктивистік көзқарас регионализмді қазіргі кездегі үстемдік ететін (өзара бейімделудің әсерінен өзгере алатын) аумақтық қоғамдастықтың жеке басы мен сезімі туралы идеялардан туындайтын әлеуметтік рефлексия түрі ретінде түсіндіреді [6].

Қорытындылай келе, посткеңестік шекараның проблемаларын талдауда нәтижелі болуы мүмкін тағы бір әдіснамалық әдісті сипаттаудың мағынасы бар. Бұл функционализм мен неофункционализм болып табылады. Біздің ойымызша, интеграциялық көзқарас шеңберінде шекара маңындағы ынтымақтастық мәселесі посткеңестік интеграциялық үдерістердің бөлігі ретінде қарастырылуына мүмкіндік береді, яғни бұл ғылым мектептердің тәсілдері ҚР мен РФ шекара маңындағы аумақтардың байланыстарын талдауда маңызды болып табылады.

Функционалистер шекаралар қолдануға болатын «интеграция құралдарын» бірінші кезекке қояды. Атап айтқанда, саяси емес ұйымдардың ұстанымын нығайту қажет. Айталық, сарапшылар мемлекеттік саясаттан гөрі еларалық қақтығыстарды азайта алатын әртүрлі байланыстарды құруға және таратуға бағытталған ұстанымды қолдайды.

Неофункционалистер көрші елдерді оларды біріктіретін салаларда жақындастырудың маңыздылығына дау айтпастан, шекаралық ынтымақтастық тек технологиялық жобаға ғана қатысты емес екендігіне назар аударды. Э.Хаас, Л. Линдберг, Ф. Шмиттер, Л. Шейнеман және т. б. Ғалымдар мұндай өзара әрекеттесудің пайдасының ықтималды сипатын атап өтті. Өйткені бұл саяси элиталардың қалауынан және жалпы мәдени, тарихи контекстен алынған деп есептейді [7].

Бұл Еуропалық одақ тәжірибесі немесе Еуразиялық экономикалық одақ болсын, басқа аумақтарға экстраполяциялауға болмайды дегенді білдіреді.

Бірақ трансөңірлік интеграция саласында «жаңа» функционалистердің жетістіктерін қолдану өте нәтижелі болуы мүмкін. Аймақтық құрылыс – мағына құрушы, базалық ұғым. «Пассивті» аймақтаңдырудан айырмашылығы, ол мемлекеттік және мемлекеттік емес акторлардың белсенділігінен келіп туындайды [8]. Сонымен бұл теорияның аясында Қазақстан мен Ресей аймақтары шекаралық ынтымақтастығының практикалық мазмұнын толық талдауға болады.

Интеграция полюстері төмендегі жағдайлардан қалыптасады:

- мемлекеттік шекаралар қоғамдағы әлеуметтік-экономикалық процестерге толығымен сәйкес келмейді деген үдерістерден;

- жеткілікті институционалдық, ақпараттық, зияткерлік, қаржылық-экономикалық ресурстардан [9].

Осылайша бірлестіктердің ұзақ мерзімді жобалары пайда болады. Бұл модельдер жаңа аймақтық қауымдастықтарды құра отырып, аймақтық құрылыс және интеграция принциптерін органикалық түрде біріктіреді.

Жоғарыда аталған жағдайлар қалыптаспаған кезде аймақ құрылысы жасанды, ал кейбір жағдайларда тіпті конфликтогендік сипатқа ие болады.

Функционализм және неофункционализм шекаралардың байланыс функцияларын орындай алмайтындығын түсінудің әмбебап құралы емес.

Автордың көзқарасы бойынша, «шекара дағдарысы» көбінесе интеграциялық процестерге қатысушы бірқатар елдердің орталық және аймақтық биліктің жауапкершілік саласына бір-бірімен өзара байланысты ішкі және сыртқы мәселелердің пайда болуымен байланысты.

РФ мен ҚР-да шекара маңындағы аумақтардың билігі қазіргі заманғы халықаралық қатынастарды, әлемдік экономиканы, дипломатиялық хаттамаларды

және қаржылық аспектілерін білуді талап ететін мәселелермен айналысуға мәжбүр болды. Осы уақытқа дейін аймақтық органдардың инфрақұрылымдық, ұйымдастырушылық, ақпараттық және интеллектуалдық жағдайы, әдетте, олар шешуге мәжбүр болған қиындықтарға жауап бермейді.

Халықаралық қатынастардың шекара маңындағы аспектілерін талдау және жекелеген аумақтарды дамытудың одан арғы жолдарын таңдау кезінде көрсетілген проблемаларды ішінара шешу жүйелі тәсілді қолданумен байланысты. Оның квинтэссенциясы – бұл сыртқы және ішкі ортаның әсерінен қалыптасатын, бірнеше белгілері бар бірлік ретінде ұқсас элементтер тобының идеясы.

Біріншіден, анархизм (дәлірек айтқанда, стохастикалық, стихиялық);

екіншіден, шынайы болмысты (географиялық жағдайды) жасанды құрылыстармен («Еуропа», «Азия», «Шығыс», «Батыс» және т. б. ұғымдар) үйлестіретін объективті-субъективті табиғат;

үшіншіден, ішкі жүйелерді бөлу мүмкіндігі (мысалы, шекара маңы ынтымақтастығының муниципалдық деңгейі);

төртіншіден, бәсекелестік пен үйлесімділік динамикасы, тұрақтылық пен бірегейлік (бұл сапалық жағдайлар белгілі бір дәрежеде кез-келген интеграциялық процеске тән).

Қорытынды

Шекарада болып жатқан саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени процестерді зерттеуде ғылыми парадигма рөлін атқара алатын ең танымал теориялық және әдіснамалық тұжырымдамаларға шолу олардың әрқайсысының белгілі бір эвристикалық әлеуеті бар екенін көрсетті.

Жоғарыда аталған барлық теориялар трансшекаралық ынтымақтастық үдерістерін түсінудің теориялық негізін құрайды деп санаймыз.

Трансшекаралық қатынастарды түсіндіру әсіресе трансұлтшылдық теориясы мен функционализм және неофункционализм

тұжырымдарының ерекше бір қабілетінде. Мәселен, интеграция «мектептеріне» жататын функционализм және неофункционализмнің шеңберінде қатысушы елдердің трансшекаралық өзара әрекеттестігі интеграция үдерістерінің жеке бір деңгейі ретінде талдануы мүмкін. Сондықтан, әрбір нақты жағдайда зерттеу нәтижелерін барынша арттыру үшін проблемалық өрістің ерекшелігіне назар аудара отырып, олардың комбинациясын қолданған жөн.

Айтылғанды ескере отырып, нақ осы өңірлердің шекара маңы ынтымақтастығы мен трансшекаралық өзара іс-қимылы ХХІ ғасырда Қазақстан Республикасы мен Ресей

Федерациясы арасындағы қатынастарды дамыту мен жақсартудың неғұрлым ықпалды құралы болып көрінеді деп айтуға болады. Осы бағытта әзірленген бағдарламалар мен келісімдер астаналардан алыс аумақтардағы әлеуметтік-экономикалық прогрестің негізгі қозғаушы күштерінің бірі бола алады және посткеңестік кеңістікті қайта құрудың инновациялық нұсқаларын іздеуге серпін береді.

Мақала BR10965282 «Қазақстан-Ресей шекарасы: Тарихи контекст және жаңа геосаяси шындық» жобасын мақсатты қаржыландыру бағдарламасы аясында дайындалды.

Әдебиеттер тізімі

1. Пространственные характеристики трансграничной безопасности: концептуальные контексты. [Электрон.ресурс]. – 2020. – URL: <http://www.policy.hu/makarychev/rus8.htm.pdf>. (дата обращения: 01.02.2020).
2. М. Андерсон. Границы Европейского Союза. [Электрон.ресурс]. – 2020. – URL: <http://www.edc.spb.ru/activities/conferences/40years/anderson.html.pdf>. (дата обращения: 01.02.2020).
3. Joseph S. Nye J.R., Robert O. Keohane Transnational Relations, and World Politics. [Электрон.ресурс]. – 2020. – URL: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/364783/mod_resource/content/1/keohane-nye_1971.pdf (дата обращения: 01.02.2020).
4. Стерженева М.В. Транснациональное политическое пространство: новые реальности международного развития / М.В. Стерженева. – Москва: Наука, 2010. – 266 с.
5. Jan Aart Scholte. Globalization. A Critical Introduction / Jan Aart Scholte. – New-York: Palgrave, 2000. – 477 p.
6. Maciejewski W. Baltic Sea Region Cultures, politics, societies / W. Maciejewski. – Upsala: Baltic University Press, 2002. – 677 p.
7. Цыганков П.А. Международные отношения / П.А. Цыганков. – Москва: Новая школа, 1996. – 590 с.
8. Klaus Segbers. Institutional Change in Russia. Explaining Post-Soviet [Электрон.ресурс]. – 2020. – URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315209739/explaining-post-soviet-patchworks-klaus-segbers>. (дата обращения: 01.02.2020).
9. Kaisa Lahteenmaki. Cooperation of the European Border Regions // Changing European Security Landscape. Tampere Peace Research Institute, Research Report. – 1995. – № 63. – P. 270-271.

А.Е. Ибраева¹, С.Б. Кожирова²

¹Международный университет Астана, Нур-Султан, Казахстан

²Международный научный комплекс «Астана», Нур-Султан, Казахстан

Концептуальные подходы в исследовании приграничного сотрудничества России и Казахстана

Аннотация. Трансформационные сдвиги, происходящие в современном мире под воздействием глобализации и регионализации, обуславливают необходимость осмысления роли приграничного сотрудни-

ничества. Проблема всестороннего взаимодействия приграничных регионов является достаточно новой для политической науки. Несмотря на всесторонние исследования по вопросам приграничных регионов, на сегодняшний день существует множество тенденций в вопросах приграничного сотрудничества. Тем не менее современная наука обладает определенным набором методологии, подходов и концептов, которые служат инструментарием для всестороннего изучения приграничного сотрудничества как политического явления.

Данная статья представляет интерес и с точки зрения задач, стоящих перед странами СНГ в условиях глобализации. Казахстан и Российская Федерация играют в них значимую роль. Соответственно, резко возрастает значение российско-казахстанского приграничного (и межрегионального) сотрудничества, снижающего барьерную функцию порубежья и стимулирующего экономическую интеграцию двух стран.

Опыт российско-казахстанского приграничного сотрудничества конца XX – начала XXI вв. представляет особый интерес через призму теорий и концептов международных отношений и дает возможность выявить объективные предпосылки, закономерности формирования, развития, которые в настоящий момент приобретают принципиально новое качество.

В статье обобщаются существующие теоретико-методические аспекты осуществления приграничного сотрудничества в современных условиях глобализации и регионализации.

Ключевые слова: приграничное сотрудничество, Россия, Казахстан, теории международных отношений, методологические подходы, экономические связи, координация.

A.E. Ibrayeva¹, S.B. Kozhirova²

¹Astana International University Nur-Sultan, Kazakhstan,

²International Scientific complex «Astana», Nur-Sultan, Kazakhstan

Conceptual approaches in the study of cross-border cooperation between Russia and Kazakhstan

Abstract. The transformational shifts taking place in the modern world under the influence of globalization and regionalization make it necessary to comprehend the role of cross-border cooperation. The problem of comprehensive interaction of border regions is quite new for political science. Despite comprehensive studies on the problems of border regions, today there are many trends in the problems of cross-border cooperation. Nevertheless, modern science has a certain set of methodologies, approaches, and concepts that serve as tools for a comprehensive study of cross-border cooperation as a political phenomenon.

This article is also of interest from the point of view of the challenges facing the CIS countries in the context of globalization. Kazakhstan and the Russian Federation play a significant role in them. Accordingly, the importance of Russian-Kazakh cross-border (and interregional) cooperation is sharply increasing, reducing the barrier function of the borderlands, and stimulating the economic integration of the two countries.

The experience of Russian-Kazakh cross-border cooperation of the late XX - early XXI centuries is of particular interest through the prism of theories and concepts of international relations and makes it possible to identify objective prerequisites, patterns of formation, development, which is currently acquiring a fundamentally new quality.

The article summarizes the existing theoretical and methodological aspects of cross-border cooperation in modern conditions of globalization and regionalization.

Keywords: cross-border cooperation, Russia, Kazakhstan, theory of international relations, economic relations, coordination

References

1. Prostranstvennie kharakteristiki transgranichnoi, ezopasnosti: conseptualnie konteksty [Spatial Characteristics of Cross-Border Security: Conceptual Contexts], Available at: <http://www.policy.hu/makarychev/rus8.htm.pdf>. [in Russian], (accessed 01.02.2020).

2. M. Anderson. Granici Evropeiskogo souza [Borders of the European Union], Available at: <http://www.edc.spb.ru/activities/conferences/40years/anderson.html.pdf>. [in Russian], (accessed 01.02.2020).
3. Joseph S. Nye J.R., Robert O. Keohane Transnational Relations and World Politics, Available at: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/364783/mod_resource/content/1/keohane-nye_1971.pdf [in Russian], (accessed 01.02.2020).
4. Sterzhneva M.V Transgranichnoe politicheskoe prostranstvo: novie realnosti mezhdunarodnogo razvitiya [Transnational Political Space: New Realities of International Development], (Nauka, Moscow, 2010, 266 p.), [in Russian].
5. Jan Aart Scholte. Globalization. A Critical Introduction. Basingstoke (Palgrave, New-York, 2000, 477 p.).
6. Maciejewski W. Baltic Sea Region Cultures, politics, societies (Baltic University Press, Upsala, 2002, 677 p.).
7. Tsigankov P.A. Mezhdunarodnie otnosheniya [International relations], (Novaya shkola, Moscow, 1996, 590 p.), [in Russian].
8. Klaus Segbers. Institutional Change in Russian, Explaining Post-Soviet 2001. P.34. Available at: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315209739/explaining-post-soviet-patchworks-klaus-segbers> (accessed 01.02.2020).
9. Kaisa Lahteenmaki. Cooperation of the European Border Regions, Changing European Security Landscape. Tampere Peace Research Institute, Research Report.1995. No.63. P.270-271.

Авторлар туралы мәлімет:

Ибраева Айгерім Ергалиевна – «Аймақтану» мамандығының Ph.D. докторы, «Астана» халықаралық ғылыми кешенінің бас ғылыми қызметкері, Астана халықаралық университетінің Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар жоғары мектебінің деканы, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Кожирова Светлана Басиевна – саяси ғылымдарының докторы, профессор, «Астана» халықаралық ғылыми кешенінің Қытай және Азия зерттеулері орталығының жетекшісі, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Ibrayeva Aigerim Ergalievna – Ph.D. in Regional Studies, Chief Researcher of the “Astana” International Scientific Complex, Dean of the Higher School of Social Sciences and Humanities of Astana International University Nur-Sultan, Kazakhstan.

Kozhirova Svetlana Basievna – Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Center for Chinese and Asian Studies of the International Scientific complex «Astana», Nur-Sultan, Kazakhstan.

A.K. Issina*
R.S. Elmurzayeva
A.M. Esdauletova

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

*Corresponding author: asselissa0505@gmail.com

Predictions of a win-win project «One Belt, One Road» for Kazakhstan and China

Abstract. *China's Belt and Road Initiative is a far-reaching policy that aims to expand and strengthen China's influence in the international sphere. It encompasses many countries around the globe and has the intention of achieving mutual economic growth. Through Belt and Road Initiative, China is establishing multiple strategic partnerships with both small and large countries through the development of infrastructure: the New Silk Road routes from Asia to Europe; the construction of oil and gas pipelines between Central Asia and China; and modernized seaports. This study will analyse the Chinese initiative as evidence for hegemonic stability theory about the long-term impact, and the convergence between the Belt and Road and Nurly Zhol programmes about short-term impacts on the development of Kazakhstan. The methods used are theory building; and a comparative analysis of the two programmes in terms of establishing a strategic partnership between China and Kazakhstan.*

The China International Initiative is an entirely new global mechanism of international cooperation that aims to achieve mutually beneficial and successful development. The participating countries that are actively involved in it, and will receive significant benefits, and this is about 150 countries and more than 30 international organizations that have already signed documents on cooperation with China within the framework of this initiative. In conclusion, conclusions are given regarding the alignment of interests with the program Nurly-Zhol and from the Chinese initiative for the development of the Belt and Road.

Keywords: *The Belt and Road Initiative, China, Kazakhstan, Nurly Zhol, Convergence of the programmes.*

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6887/2021-134-3-85-95>

Received: 04.05.20 / Approved: 24.05.21

Introduction

China announced its major project, the Belt and Road Initiative, quite recently. In September 2013, at Nazarbayev University in Astana, President of China - Xi Jinping delivered a speech dealing with this ambitious initiative. Since then, it has been amongst the most debated topics for experts from China as well as for other

countries worldwide [23]. Initially, this very significant initiative was called the "One Belt One Road Initiative" (OBOR) but has more recently taken the name "The Belt and Road Initiative" (BRI). The scope of the initiative is wide-ranging. It was projected initially that it should encompass more than 65 countries, being a Chinese global initiative that demonstrates the nation's peaceful intentions and joint soft-power development.